

Jo soc el meu propi experiment

Activitat basada en el llibre “Poemes d’alquimista” de Josep Palau i Fabre.

Recull de textos cedits per la Fundació Palau i Fabre de Caldes d’Estrac

Biografia

Josep Palau i Fabre, nascut a Barcelona el 21 d’abril de 1917, està considerat com una de les grans personalitats de la literatura catalana dels nostres temps. Gràcies a la seva relació amb personalitats com Picasso, Artaud, Octavio Paz, Cocteau, Lorca, Alberti, ... va connectar la cultura catalana amb els corrents artístics més importants del segle XX.

Nascut en un entorn familiar dedicat a l’art (el seu pare era pintor i decorador), Josep Palau i Fabre, a banda de poeta, autor dramàtic, contista i assagista, ha estat un estudiós de la pintura, i molt especialment, de l’obra de Pablo Picasso. A l’anàlisi i comentari de l’obra del pintor hi dedicà més de quinze llibres (alguns traduïts a una desena de llengües) i entre els quals destaquen *Doble assaig sobre Picasso* (1964), *El Gernika de Picasso* (1979) o *Picasso cubisme* (1990).

Palau i Fabre va estudiar lletres en els primers anys quaranta i fou un dels activistes compromesos en la represa de les activitats literàries i culturals sota el franquisme. Dirigí la revista clandestina POESIA (1944-45) i fou l’artífex de l’editorial «La sirena». Posteriorment, fou fundador col·laborador de la revista ARIEL (1946-1951). L’any 1945 una beca del govern francès li permet anar a París. L’estada, que només havia de ser de dos anys, s’allargà fins a la dècada dels seixanta. A París estableix contacte amb escriptors i artistes ben diversos: des d’Artaud a Octavio Paz i de Camus a Picasso.

L’edició de la seva obra poètica s’inicia amb *Balades amargues*, el 1943, i un any després amb peu d’impresora fals *L’aprenent de poeta*. Hi segueix *Imitació de Rosselló-Pòrcel* (1945) i *Càncer* (1946). Reelaborats tots ells i amb altres textos inèdits formen el volum *Poemes de l’Alquimista* (1952).

La producció teatral segueix la poètica: *La tragèdia de Don Joan* (1951), *Don Joan als inferns* (1952), *Esquelet de Don Joan* (1954) són alguns del títols que formen el cicle de Don Joan. A través d'aquest personatge literari, l'autor assaja la contestació a les normes d'una societat puritana i repressora i li permet abordar la temàtica amorosa d'una forma directa. Amb títols com ara *Mots de ritual per a Electra* (1958), *La caverna* (1969), *Homenatge a Picasso* (1971) —totes elles reunides en el volum *Teatre* (1976)— continua el seu univers teatral, el qual es completa amb peces com *Avui Romeo i Julieta* (1986) i *L'Alfa Romeo i Julieta i altres obres* (1991). Al teatre, l'autor també hi dedica la seva reflexió teòrica: *La tragèdia o el llenguatge de la llibertat* (1961) i *El mirall embruixat* (1962) —dos petits llibres sobre el gènere. Més tard publica *Antonin Artaud i la revolta del teatre modern* (1976) una aproximació a l'obra d'una de les figures capitals de les seves referències intel·lectuals i artístiques.

Pel que fa la narrativa curta ha publicat els reculls *Contes despullats* (1982), *La tesi doctoral del diable* (1983), *Amb noms de dona* (1988), *Un saló que camina* (1991) que, amb contes inèdits, s'aplegaren al volum *Contes de capçalera* (1993). Posteriorment, publica *La metamorfosi d'Ovídia i altres contes* (1996).

Pel que fa a l'assaig, fora de la recerca picassiana, Palau i Fabre és autor de diversos reculls aplegats sota el nom de *Quaderns de l'alquimista* (1997), la primera tanda dels quals havia aparegut el 1976. L'«alquímia» és un «mètode» que unifica els pressupostos poètics i ideològics de tota l'obra de l'autor. Palau i Fabre és traductor d'*Il·luminacions, Una temporada a l'infern* de Rimbaud (1966) i de *Versions d'Antonin Artaud* (1977), ambdós poetes amb una decidida influència en la seva obra; en prosa: *Cartes d'amor de Marianna Alcoforado (la monja portuguesa)* (1986) i *L'obra mestra inconeguda* (1986) de Balzac.

Poemes de l'alquimista

Poemes de l'Alquimista, publicat per primer cop clandestinament el 1952, és una de les obres més importants de Josep Palau i Fabre i un dels llibres de poesia en català més coneguts i reeditats.

Un dels temes que hi plana constantment és la solitud del creador i el seu afany per trencar l'aïllament. És molt possible que Palau no ho hagués viscut de la mateixa manera si durant l'adolescència un cop de pilota que li va trencar el timpà no l'hagués portat a una pèrdua progressiva i irreversible de l'oïda.

Aquesta circumstància es reflecteix en poemes i narracions, en la manera d'interrogar la realitat o en les investigacions de l'obra de Picasso. Palau va afinar les seves percepcions en busca d'un sisè sentit que permetés el coneixement a través de la intuïció.

Palau i Fabre, L'alquimista. Text de Julià Guillamón

Josep Palau i Fabre (Barcelona, 1917) ha protagonitzat una de les aventures més singulars de la literatura catalana del segle XX. La seva poesia, reunida en el volum "Poemes de l'Alquimista" –sotmès a progressives refoses i ampliacions des de la primera edició clandestina de 1952- s'ha convertit en un llibre de referència per a diverses generacions de lectors. Amb els seus assaigs, reunits en el volum "Quaderns de l'Alquimista", ha inaugurat un tipus de reflexió nova al voltant de la tradició cultural, dels clàssics medievals fins als pares de la modernitat. El seu teatre constitueix una reflexió única sobre les fractures de la Guerra Civil i els efectes del franquisme en la societat catalana. Palau ha estat també narrador i els seus contes transmeten una alegria vital que pot sorprendre a aquells que, sense pensar-hi gaire, l'identifiquen amb el existencialisme, a causa del seu exili de quinze anys a París. Palau ha traduït Rimbaud, Balzac o Mariana Alcoforado, adaptant-los a la seva pròpia personalitat apassionada. Amb la mateixa passió ha adaptat al francès Ramon Llull i Ausiàs March i els ha presentat al món com a contemporanis. A través dels més de vint títols que ha dedicat a la vida i a la obra de Picasso, traduïts a les principals llengües, Palau ha esdevingut un dels valors de la cultura catalana més reconeguts internacionalment. Gairebé seixanta anys després d'aquell viatge a París que va marcar decisivament la seva trajectòria, Palau ha culminat el seu projecte vital, amb una obra que abasta tots els gèneres i una Fundació, a Caldes d'Estrac, que és el testimoni del seu itinerari i de la seva personalitat literària.

Palau i Picasso

La relació entre Josep Palau i Fabre i Picasso va més enllà de l'estricta relació personal, que s'inicia l'any 1947, i comença quan al principi dels anys 30 un jove Palau queda impressionat per la visió de la reproducció d'un quadre de Picasso, *La vida*, l'obra mestra de Picasso durant l'època blava.

Al marge d'aquesta circumstància, Palau escolta contínuament converses del seu pare amb els seus companys artistes i el nom de Picasso era un dels que més habitualment formaven part de les xerrades.

Tot aquest seguit de circumstàncies fan que Palau arribi a París (desembre del 1945), i en paraules seves, "*la meva més gran fal·lera era la de conèixer Picasso*".

Durant el temps previ a la coneixença, durant l'any 1946, i demostrant que coneixia el personatge sense haver-lo tractat, escriu el seu primer llibre sobre Picasso, *Vides de Picasso*.

Finalment, coneix Picasso l'any 1947 i la relació s'estén fins a l'any 1972, en total uns vint-i-cinc anys durant els quals Palau estableix amistat amb Picasso i realitzen nombroses sessions de treball en què Palau li presenta preguntes a Picasso al voltant de la seva vida i la seva obra.

Picasso anomenava afectuosament "reclamaciones" aquestes preguntes que Palau portava minuciosament apuntades. Passaven llargues estones parlant al voltant d'aquestes consultes o de qualsevol tema que sortia i Palau ho consignava immediatament per escrit un cop tornava a l'hotel.

D'aquestes converses i tot el seguiment que ha fet Palau de la vida i l'obra de Picasso han sortit un total de més de vint llibres i nombrosos articles, col·laboracions i conferències monogràfics sobre Picasso. Fins i tot ha dirigit un film, *Picasso a Catalunya*, produït per Estela Films.

Actualment, Palau i Fabre és considerat una de les màximes autoritats mundials sobre la figura de Pablo Picasso i, a més, tenia, que li fou donada pel mateix Picasso, de certificar o expertitzar les seves obres.

Dintre tota l'obra que Palau ha escrit sobre Picasso val a dir que trobem

gairebé tots els gèneres: teatre (*Homenatge a Picasso*, 1971); poesia (*Poemes de l'alquimista*) i, sobretot, assaig, on trobem els tres monumentals volums sobre Picasso que són l'estudi més minuciós i detallat sobre l'artista que s'ha escrit mai. El componen *Picasso vivent* (1881-1907), del 1980; *Picasso cubisme* (1907-1917), del 1990; *Dels ballets al drama* (1917-1926), del 1999; *Del Minotaure al Gernika* (1927-1938), del 2011.

Palau i Caldes d'Estrac

“Durant molts anys, quan el tren, per anar o venir de Barcelona a la frontera francesa, s’aturava a Caldes d’Estrac, la meva estranyesa i decepció eren inevitables. El tren quedava - i queda - encaixonat per totes bandes. Al principi jo creia que la mala sort m’havia situat en el pitjor vagó, després vaig poder constatar que la visió era la mateixa des de tots els vagons.

¡No podia ser que Joan Maragall estigués en un poble tan encaixonat! Aquesta fou la primera reflexió que em va fer deixondir. El poble havia de tenir altres aspectes, altres perspectives molt més plaents i molt més engrescadors. Per força.

No fou sinó fa dos anys i mig, el setembre o l’octubre del 2000, que em vaig decidir a explorar Caldes. Amb Alícia, la meva companya, el vàrem recórrer de baix a dalt, pujant per unes escales que em semblaven inacabables i baixant per l’altra banda, la de la Riera. El que jo no sospitava, quan baixava per la Riera, és que passava per davant mateix de la casa que acolliria la meva Fundació, que jo encara buscava on situar. Fou gràcies a la intervenció de Josep Montanyès que tot es transformà. Em presentà – encara que jo ja el coneixia una mica - el President Manuel Royes i, després, l’alcalde Joan Rangel, i així començava el que aviat serà un somni fet realitat”.

Josep Palau i Fabre, 2003

Biografia de Palau i Fabre (per anys)

Nascut a Barcelona el 1917.

1935. Primers articles de crítica literària, publicats a La Publicitat i La Humanitat.

Coneix Carles Riba, J.M. de Sagarra, Joan Oliver, etc. i fa un entreviu a Federico García Lorca.

1939. Ingressa a la Universitat a Barcelona, on segueix estudis de Filosofia. Organitza les primeres reunions dels Amics de la Poesia a casa seva, el 1941. Reorganitza amb Santiago Pey, els Estudis Universitaris Catalans, el 1972.

1944. Funda la revista *Poesia* i l'editorial La Sirena.

1945. Obté una beca del Govern Francès per anar un any a París, on hi roman durant més de quinze anys. Allí acaba els *Poemes de l'Alquimista* (1936-1950) i comença a escriure obres de teatre, com *La Caverna* i el cicle *Teatre de Don Joan*. Participa amb Josep Romeu, Miquel Taradell, Joan Triadú i F. P. Verrié en la creació de la revista Ariel.

A París fa la coneixença, entre molts altres, d'Albert Beguin, Antonin Artaud, Albert Camus, Octavio Paz i Pablo Picasso, sobre el que escriu diversos llibres a partir del 1946.

1961. Retorn a Barcelona. Estades llargues a Grifeu (Llançà) on segueix treballant i on escriu els seus primers contes.

1963. *Doble Assaig sobre Picasso* obté el premi Yxart.

1966. Publica *Picasso a Catalunya*. 1980, *Picasso Vivent*. 1990, *Picasso Cubisme*.

1971. Estrena de *Homenatge a Picasso* a la Cova del Drac.

1976-1978. President del PEN Club Català

1990. Lletra d'Or.

1994. Apareix una antologia de la seva obra *Five faces (Cinc rostres)* traduïda a l'anglès per Sam Abrams.

1996-2004. Membre del jurat del Premi Octavio Paz de Poesia.

1997. Premi Nacional de Cultura

1998. Una antologia de la poesia de Josep Palau i Fabre apareix traduïda al suec per Lasse Soderberg.

1999. Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

2000. Medalla d'Or de l'Ajuntament de Barcelona.

2001. Officier de l'Ordre des Arts et des Lettres.
Estrena de *La confessió* a L'Espai Brossa.

2002. *Poemes de l'Alquimista* en edició bilingüe (català-castellà) publicats pel Cercle de Lectors.
Estrena de *Mots Rituals per a Electra* a l'Espai Brossa.

2002-2004. President dels Jocs Florals de Barcelona

2003. El 4 de maig s'inaugura la seu de la Fundació Palau a Caldes d'Estrac.

2005. El 24 de febrer, a la Universitat de les Illes Balears, investidura com a "Doctor Honoris Causa"

El 3 de maig l'Ajuntament de Barcelona organitza "Palau al Palau".
Homenatge a Josep Palau i Fabre, al Palau de la Música Catalana.

Al novembre, edició de les Obres Completes en dos volums, a càrrec de Galàxia Gutenberg.

2006. Premi Crítica Serra d'Or

El 22 d'abril, es realitza un homenatge a Llançà, en què se li dedica una avinguda amb el seu nom.

En motiu de la diada de Sant Jordi, la Diputació de Barcelona reedita *Picasso i els seus amics Catalans*, en una edició revisada per l'autor.

Premi Rosalía de Castro, del qual es farà entrega el 25 de maig de 2006 a Santiago de Compostela.

Ha publicat vint llibres sobre Picasso. Com a autor picassià, Palau ha estat traduït a més de deu llengües.